

GJESSØ FORSAMLINGSHUS 1875 - 2000

Lidt egnshistorie:

I 14-hundredetallet hørte det meste af Them sogn under Århusbisperne på kirkens vegne. Året efter reformationen i 1536 blev kirkegodset inddraget under kronen, hvorved de fleste af sognets bønder blev fæstere under kongen. Indtil 1660 stod de under lensmanden på Silkeborg Slot.

I selve Gjessø var der på den tid kun én gård. Det opdyrkede areal udgjorde - iflg. den ældste opmåling fra 1683 - 29 tdr. land. Derudover kunne der avles 4 læs hø i Tobro Kær og -"med stor besværlighed" - 2 læs i Jens Kær. Skoven gav bygningstømmer og brændsel - og olden til svinene. Husdyrbesætningen bestod i 1682 af 4 heste, 4 køer, 5 ungdyr, 21 får og et antal svin.

Eggen blev slemt hærget under krigene i 1600-tallet - især 1658-59 af polakkerne og brandenburgerne. Først omkring 1700 var de værste skader afhjulpet.

Fæsteren på Gjessøgård var nu "rytterbonde" under Skanderborg Rytterdistrikt og skulle sammen med sognets øvrige fæstere "underholde" ryttersoldaterne. Gården blev 1726 delt i to halvgårde - Øvre og Nedre Gjessøgård. Ryttergoddsordningen blev efterhånden ophævet, og i 1767 blev ryttergodset solgt ved offentlig auktion i Skanderborg. Ritmester Hoff - der byggede Silkeborg Hovedgård - købte Silkeborg og store dele af eggen. Gjessø og Rustrup blev købt af Malte Friis, Lynderupgård. Gårdene blev i de følgende år handlet flere gange mellem forskellige godsejere. 1788 købte fæsteren Peder Nielsen sin fæstegård, Øvre Gjessøgård, og samme år købte fæsteren på Nedre Gjessøgård, Thomas Sørensen, sin gård. Det er i de store landboreformers tid.

I første del af 1800-tallet oplevede Danmark en voldsom befolkningstilvækst. I Them Sogn voksede indbyggertallet fra 683 i år 1787 til 1788 i år 1845. Det måtte nødvendigvis føre til store forandringer på eggen. Der blev udstykket jord fra de eksisterende gårde til nye gårde og huse. Der blev bygget meget, og hedeområder og andre arealer blev inddraget til regulært agerbrug. I Them Sogn var der i 1805 94 gårde og 77 huse. I 1858 var der 105 gårde og ca. 200

huse! Der blev mange flere beskæftiget ved landbruget, og træskomageriet kom til at spille en betydelig rolle. Vi er på skovlovringernes egn.

Danmark gennemlevede store forandringer i 1800-tallet. Tabet af Norge, statsbankerotten 1813, stænderforsamlingerne, enevældens afskaffelse, folkestyrets indførelse med grundloven i 1849, politiske bevægelser, 3-årskrigen 1848-50, krigen 1864, der førte til nederlag og tabet af Slesvig-Holsten - en national katastrofe! Alt dette førte med sig en national og åndelig vækkelse: Grundtvig og Kold, højskolebevægelsen, andelsbevægelsen, dannelse af foreninger med mange forskellige formål - og de første forsamlingshuse dukker op!

Gjessø forsamlingshus blev - som et af de allerførste i landet - bygget af egnens befolkning 1874-75. "Eggen" er i denne forbindelse den nordvestlige del af Them Sogn og omfatter først og fremmest Loudal, Rustrup, Gjessø, Løgger og Funderholme.

15. sept. 1875 stod følgende artikel i Silkeborg Avis:

"I Mandags indviedes et i Sommer af en del Beboere i Gjæssø opført Forsamlingshus. Huset, der kan rumme henved 400 Mennesker, er bestemt til Afbenyttelse ved kristelige og folkelige Forsamlinger, som også til Gymnastiksal for Sognets skytter.

Efter at salmerne "Du, som gaar ud fra den levende Gud" og "Jerusalem det ny", vare afsungne, talte Pastor Teilmann fra Ormslet i et særdeles hjerteligt Foredrag om Helligaandens Gjærning i Menigheden, viste, hvorledes Aanden samler Folket om Jesus Kristus, der kun til de Kristne - til Verden talte Han anderledes - har talt om Gud som deres og hans Fader, for at de skulde ligne Ham i Kjærlighed, saasom Han er en Fader. Efter at have dvælet ved, hvad det har at sige, at Gud er de kristnes Fader, hvilken Glæde og Trøst, der ligger deri, gik Taleren over til at tale om Guds Kjærlighed til de smaa i Menigheden. Gud har ikke større Kjærlighed til dem, han har skænket de rige Gaver og store Evner, end til dem, Han har skænket faa Gaver og ringe Evner. Det, som det for Ham kommer an paa, er Hjertets Kjærlighed, ligesom Gud heller ikke er ringere til stede med sin Herlighed, hvor der er mange, end hvor der er faa tilstede i Hans

Navn. Hr. Pastoren sluttede sit Foredrag med Ønsket om, at Den Helligaand maatte faae samlet om Vor Herre Jesus de, der kom sammen i dette Forsamlingshus, saa Huset maatte blive Gud til Ære. - Salmen "O Kristelighed" blev afsungen, og Hr. Pastor Møller fra Sejling gjorde derefter en smuk Anvendelse af Æventyret om Solstraalen. Gud har nedlagt en Solstraale i hvert Menneskebryst, men den skal frigøres, og ligesom Solstraalen i Æventyret først blev fri ved Ildens Hjælp, saaledes kan ogsaa først den efter Frihed sukkende Solstraale i Menneskehjertet blive befriet, naar den himmelske Ild, Guds Kjærlighed, kommer den til Hjælp, og da vaagner ogsaa her som i Æventyret Minderne, de glemte Minder. Taleren paaviste derefter, hvorledes Troens, Haabets og Kjærlighedens Ord vare Eet, det, hvoraf og hvori Menigheden levede, medens Talen derom var noget helt andet. - Dette indholdsrige og tiltalende Foredrag sluttede med Ønsket om, at de, der kom tilstede fremtidig i Forsamlingshuset, maatte ogsaa derinde blive hjulpne til, at Solstraalen i deres Hjerter kunde blive frigjort.

Indvielseshøjtideligheden sluttedes med Afsyngelsen af Salmen "Luk Øine op, al Kristenhed" og "Han som paa Jorden bejler".

Ovenstående er den ældste kendte omtale af Gjessø Forsamlingshus.

Forfatteren Anders Boberg levede 1862-1938. Han gik i skole i Gjessø og var tjenestedreng/karl på en af gårdene. Han har i sin bog "Det grundtvigske livsrøre på Silkeborgegnen" fra 1927 givet en meget grundig og spændende beskrivelse af egnens forhold og udvikling i 1700 - og 1800-tallet. Desuden fortæller han om sin egen oplevelse af årene i Gjessø i 1870-80erne.

Om Them sogn i almindelighed hedder det i bogen bl.a.:

I 1700-tallet og op til midten af 1800-tallet var der ikke meget af "åndelig sans eller vågent kristenliv i Them Sogn", skriver forfatteren. Han fortæller bl.a., at biskoppen i Århus i 1742 var på visitats i Them og derom skrev, at "Præsten har ikke de bedste naturens eller nådens gaver at kalde mennesker ud fra mørket til Guds forunderlige lys. I hans menighed ser det derfor meget mørkt og jammerligt ud, og med ungdommen var der for mig aldeles intet at udrette. ... Gud lade sit lys oprinde på dette mørke sted."

Senere kom pastor Poul Spliid til sognet - og biskoppen blev mere tilfreds. Spliid afløstes af Asmussen, der efterfulgtes af en søn som præst. A. Boberg skriver, at "pietismen vandt en del indpas. Tonen i kirken var nærmest "høj-kirkelig" med nogen rationalisme isprængt. "Kirkelig vækkelse og bevidst kri-

stenliv var meget sjældent. Men gammeldags gudsfrygt og forsynstro levede i det stille hos mange uden at komme til udtryk. Men livet lå i dvale, mest vel nok under forestillinger om, at alt var så nogenlunde i orden: man var jo da døbt og kunne noget af sin børnelærdom; eller: man var jo da ikke værre end de andre, snarest en del bedre end de fleste. - Da en af de nævnte præster bebrejdede bønderne, at de sad og spillede og drak i Them Kro under gudstjenesten, svarede en af dem, at det kom ikke præsten ved, når de kun gik til alters deres to gange om året; mere kunne ingen kræve. - Samme præst sad en gang ved en mands dødsleje og sagde så: Ja, du kan vel din børnelærdom, så kan jeg jo godt give dig brødet og vinen.” Det var ikke megen hjælp, et menneske derved fik af præsten.

Der var mange dygtige, kloge mennesker som ærligt brugte deres evner til eget og andres bedste. De var en pryd for den jævne stand. Flid og nøjsomhed blev holdt i ære. - Andre drev det til at være snedige og snu og tog det ikke så nøje med ærlighed i handel ogandel. - Fornøjelser, lystighed og munterhed var nødvendigt dagligt brød, som de unge tog sig i legestuer med dans, og de ældre ved gilder. Både gamle og unge morede sig ved kortspil.

De fleste var kun lidet oplyste. Dog fik skolegangen meget at betyde for de fremmeligste og flittigste børn. Bøger blev ikke meget brugt, og aviser var kun kendt af meget få på landet. Silkeborg fik sin avis i 1857; men den betød intet udenfor byen, indtil redaktør H.S.Sørensen efter pastor Hostrups råd i 1862 fik lærer, senere landstingsmand, Thomas Nielsen, til som medarbejder at skrive oplysende for landbefolkningen. Så vandt avisen frem. Flere og flere mennesker gav sig efterhånden også til at læse bøger.”

A. Boberg fortæller videre, at “ i 1850-erne groede i Them Sogn et kristent liv frem, som ikke var set før”. Det skyldtes bl.a., at der kom et par nye præster til egnen: Fr. D. Møller i Sejling og digterpræsten Hostrup i Linå - Silkeborg, og ikke mindst Jørgen Teilmann, der i nogle år var kapellan i Them. Nogle unge mennesker fra egnen drog på højskole og bragte bl.a. Grundtvigs og Kolds skoletanker og samfunds- og livssyn med sig hjem. Der var også andre forbindelser til den øvrige del af landet. Som nævnt før skete der en betydelig produktion af træsko og af andre trævarer - eksempelvis tilbehør til landbrugs-vogne - og disse varer blev jo solgt og leveret ud over det meste af Jylland, så der var ganske mange forbindelser til andre egne og til, hvad der rørte sig rundt omkring.

Det blev efterhånden til, at man - unge og ældre - samledes til møder med foredrag og sang rundt om i private hjem. Ofte var det hos Anders Jensen og hans kone Hanne på Nedre Gjessøgård. Der har A. Boberg selv deltaget i nogle møder, der gjorde et uudsletteligt indtryk på ham. Der kom så mange til disse

møder, at det ofte kneb med pladsen. I 1869 oprettedes Gjessø Skytteforening, og - fortæller Boberg “- samlede sommersøndagene år efter år en stor flok unge til kappestrid på skydebanen ved Gjessø Sø, og en gang hver sommer til en præmieskydning, som egnens piger gav de fleste præmier til. Pigerne kom også søndag eftermiddage og så til ved skydningen. En særlig festdag var det, da de i 1872 gav skytterne en fane med indbroderet: “Enighed gør stærk”. Hvert år tog kredsen del i Silkeborg-egnens fælles store skyttefest og tit i flere mindre.”

De unge mennesker savnede et samlingssted til våbenøvelser og til gymnastik - og til dans, og til de mange møder savnede man også plads. Derfor enedes man om at bygge et forsamlingshus.

Følgende kronik stod at læse i Silkeborg Avis fredag d. 2. november, 1962.

ERINDRINGER OM DET GAMLE FORSAMLINGSHUS I GJESSØ

Blev bygget, fordi der ikke var plads nok i hjemmene til de grundtvigske vækkelsesmøder.

Gdr. Laurs Laursen, tidligere Rustrup, fortæller her om det arbejde, der blev gjort forud for opførelsen af Gjessø Forsamlingshus i 1874, og om det liv, der siden har udfoldet sig på egnen med forsamlingshuset som midtpunkt:

Gjessø Forsamlingshus er gammelt, bygget i 1874. Et af de første forsamlingshuse i Jylland. En taler sagde engang, at huset var Jyllands navle, fordi det lå i midtpunktet af Jylland, og at man der traf de mest ægte jyder, dem, der mener, at Jylland er hele verdens navle, og at alt udenfor denne landsdel kun har ringe betydning.

Efter hvad min far fortalte, blev huset bygget, fordi der ikke var plads nok til de grundtvigske vækkelses- og vennemøder, der holdtes omkring i hjemmene, og fordi nogle hjemvendte elever fra højskoler (Kolds og Testrup) manglede et samlingssted for ungdommen til deres skytteforening, gymnastik og anden idræt, sanglege og fester. Men det var ikke let at få gennemført, for alle beboerne skulle gerne være med til opgaven. Det kunne endda gå med en mødesal til religiøse formål, men det højskolepjet, hvad var det for noget? Man kunne dog vel ikke leve af at synge kæmpeviser, lege sanglege og hoppe over træheste. Mange så med forargelse på sådant narreværk. Og det var næppe blevet til noget, hvis ikke en kone, Hanne Jensen, gift med Anders Jensen, Nedre Gjessøgård, havde lagt sig i selen for ideen. Hun var egnens førende og toneangivende dame ved alle selskaber og komsammen. Engang ved et selskab sad to unge koner og hviskede sammen i en krog. “Sådan kan man ikke gøre”, sagde den myndige

Hanne, "så tror de andre jo, at det er dem, der hviskes om". En anden gang taltes der forarget om en ugift pige, der var i omstændigheder. Det var den gang noget i retning af en familieskandale, og "forbryderen" kunne risikere "landsforvisning" for familieærens skyld. Hanne sagde, at det kunne såmænd let ske for de allerbedste piger, hvis de var meget forelskede, og en sådan pige skulle man derfor ikke se ned på, men forsøge at hjælpe på alle mulige måder!

Nu tog Hanne sig af de unges sag. De skulle have et godt og brugeligt samlingssted. Og da unge og kønne og velbegavede kvinder altid blot med en bevægelse af deres lillefinger kan få mandfolkene til at se i en hvilken som helst retning, de ønsker, var sagen hurtigt afgjort. Husets beliggenhed var der dog stor uenighed om.

Mange ville bygge midt imellem de tre gårde i Gjessø, for at de kunne få hestene i stald, når de kom kørende til møde med deres koner, men en halv snes familier i Funderholme beklagede sig over at skulle op ad den forfærdelige Havrdal Bakke, og de ville derfor have huset bygget mere vestligt.

En vittig fyr sagde, at hvis de skulle kravle op ad den bakke til møderne, ville de måske tabe mere på kroppen, end de kunne vinde på sjælen. Resultatet af husets placering blev et kompromis, som ingen var helt tilfreds med - og aldrig blev det heller. Man kunne ikke den gang gå andre steder hen og se, hvordan et sådant forsamlingshus skulle se ud. For der var ingen at se efter.

Men det skulle kunne ses, at det var et gudshus og ikke et beboelseshus. Derfor fik huset kirkevinduer. Alle de interesserede skulle levere byggematerialerne gratis på pladsen - og da de ingen teglsten havde, men fuldt op af kampesten, der kunne slås i form, blev huset bygget helt af kampesten.

I den første forhandlingsprotokol stod der, at huset skulle være til brug for "Det levende ord og til idræt, leg og kønne danse." Det blev senere smukt kalligraferet, sat i ramme og hængt op over indgangsdøren som husets motto.

Da jeg som dreng i 1891 eller 1892 første gang kom med til fest i forsamlingshuset, var indtrykket så overvældende, at alt senere kun er for lidt at regne. Skytter kom marcherende med gevær på skulder og med fanen foran, syngende: "Til våben, brødre, tag bøssen fat. Vor bane ved vi, vort mål er sat, og målet er Danmarks frelse".- Alle pigerne og konerne fra egnen var mødt op ved forsamlingshuset i deres fineste sjaler og med præmier at uddele til de dygtigste. Der var gymnastikopvisning, bajonETFægtning med trægeværer og kårdefægtning (hårrejsende farligt at se på!), kapløb og styrkeprøver blandt de unge karle. Det var dog nok mere pigers og koners beundring, der var eftertragtet, end

fædrelandets frelse, (men det er vist også kedeligt for vore dages hjemmевærnshelte, hvis de ikke har lottekorpset med til øvelse" !)

I næsten alle årene efter bygningen er forsamlingshuset blevet meget benyttet til gymnastik. Først gammel dansk militærgymnastik med appel og med alenhøjt, fjedrende springbræt, så man kunne hoppe helt til loftet. Det så flot ud. Senere blev det svensk sundhedsgymnastik med sigte på harmonisk kropsvikling, let gang og kønne bevægelser. Og Niels Buch drev det til at lave bondekarle om til cirkusartister. Selv var jeg i mange år aktiv gymnast, overbevist om gymnastikkens sundhedsværdi. - Men man bliver skeptisk med årene. Gymnaster synes ikke at være mere modstandsdygtige mod sygdom eller at leve længere end ikke-gymnaster. Men hvis jeg var en ung pige, ville jeg dog hellere gifte mig med en ivrig gymnast end med en af dem, der bruger fritiden til at drikke bajere, ryge cigaretter og snakke om piger. Og den unge mand, der foretrækker en gymnastikpige fremfor hende, der er dygtig til at male sig i ansigtet, synes jeg, bærer sig klogt ad.

Vel blev forsamlingshuset også brugt til baller, fester og generalforsamlinger i de mange foreninger, men størst betydning fik det dog gennem de mange oplysende foredragsmøder. Jeg vil anslå tallet på sådanne møder i huset hidtil til mindst 500. Det var skam ikke guldkorn altsammen. Langt fra. Men endnu husker jeg en højskoleforstanders tale for 50 år siden om "de små tings betydning i det daglige liv". Det hører således til de små ting - og koster ikke noget - om familiemedlemmer, arbejdere og arbejdsgivere kan begynde dagen med et venligt og frejdigt godmorgen til hinanden, og det kan dog for alle parter være af stor værdi.

En anden klog taler talte om "Kunsten at sætte tæring efter næring", hvad der ville have været en god leveregel, hvis mennesker havde været fornuftsvæsener. Det er de bare ikke. Det er vore følelser og ikke vor fornuft, der bestemmer vore handlinger. Og følelser har man desværre selv næsten ingen herredømme over. Derfor er livet så vanskeligt for os alle.

Professor Starcke (Viggo Starckes far) holdt en serie foredrag om skoletanker og -problemer. Og det er ikke for meget sagt, at alle tilhørerne derved fik meget større interesse for deres børns skolegang, end de havde før. - Seminarieforstander Vinter holdt mange foredrag om vore nordiske digtere og deres værker. Mange af tilhørerne fik derved større lyst til at læse bøger, og deres evne til bedømmelse af det læste blev meget, meget større. Først Lassen, Grøndalsgård, og Ludvig Jensen fra seminariet, senere Skov, Duelund, skabte med deres oplæsning hele festsæftener, og Harald Petersen kom i mange år med sine sommer-

piger fra Ask Højskole og gav beboerne et tiltrængt kursus i kendskabet til kønne sange og melodier.

Afholdsforeningen havde mange møder i huset i en årrække. Mange synes, at fulde mennesker er morsomme. Det morsomme har jeg aldrig kunnet få øje på. Og ligesom straffen forhøjes for den bilist, der laver ulykker, hvis han er påvirket af spiritus, bør fuldskab ikke være en undskyldning for den bisse, der foremper sin kone eller kæreste eller helt sagesløse personer, men i stedet bevirke, at straffen automatisk fordobles. - Men til disse afholdsmøder var flere af de omrejsende agitatorer alt for fanatiske med overdrivelser, der fik talen til at virke modsat hensigten. Når det blev påstået, at hver snaps forkortede livet med én dag, og man dog så ihærdige snapsedrikkere blive 90 år, måtte afholdsfolk kunne blive meget gamle. Eller når det blev sagt, at den første snaps altid trak flere med sig og endte med, at vedkommende blev fordrukken, sagde de skeptiske tilhørere, at så kunne man lige så godt påstå, at enhver, der gik vestpå, ville ende med at drukne i Vesterhavet. Afholdsfanatismen kulminerede med en taler, der mente, at når vi havde så mange åndssvage, skyldtes dette, at det var skik at drikke vin til bryllupsgilder med den følge, at den førstefødte i ægteskabet blev idiot. Påstanden fik en del af de ellers tålmodige tilhørere til at vandre ud af salen i tavs protest. Man skylder dog retfærdigheden at tilføje, at der også mellem afholdsagitatorerne var gode mænd og lødige talere, således Larsen Ledet, Kr. Nygaard og lærer Ole Andersen.

Alt i alt har foredragsmøderne i forsamlingshuset været en næsten uvurderlig oplysningskilde for egnens folk

Et andet træk i husets virke var de mange, ofte meget fornøjelige og vellykkede dilettantforestillinger, tit med det bi-formål at skaffe penge til husets vedligeholdelse - alle forsamlingshuses kroniske hovedpine.

Gjessø Forsamlingshus har dog nu i sit 88.år fået en sådan ansigtsløftning med isolering, bedre køkken og nye toiletter samt maling, at det er blevet kønnere og bedre end i de unge år. Meget af arbejdet er udført gratis af egnens unge i deres fritid, hvorved de grundigt har dementeret al tale om, at der ikke er noget ved vore dages ungdom.

Ved den kombinerede høst- og fornyelsesfest var der over 200 deltagere, så opfattelsen af affolkning af landdistrikterne, som man læser om i aviserne, trænger nok også til at blive revideret.

Foruden A. Bobergs og Laurs Laursens beretninger er flg. artikel af tidl. højskoleforstander Harald Petersen, Ask Højskole, med til at give viden om og indtryk af, hvad der skete og rørte sig på egnen på den tid, vi taler om - sidste halvdel af 1800-tallet og de første årtier af 1900-tallet. Harald Petersen er født og opvokset i Gjessø, og denne artikel kan læses i "Østjydsk Hjemstavn" årg. 1973:

"I 1874 byggedes Gjessø Forsamlingshus til samlingssted om "Ordet i Tale og Sang, til Ungdomsidræt, Lege og kønne Danse.

I 1879 fik 12 af Egnens Mænd Medejendomsret til Huset af den daværende Grundejer, Anders Jensen, Gjessø.

I 1899 overdrog disse tolv Huset til en Forening, der ved sin Bestyrelse fik Skøde paa Ejendommen.

I 1921 blev Huset udvidet med en Tilbygning samt restaureret, og det blev besluttet, at det skulle staa som et Æresminde for de Mænd og Kvinder, der byggede med dette gode Formaal for Øje, saa længe der findes Folk paa Egnen, der vil holde Formaalet og Huset i Ære.

Hertil indviedes Huset ved en festlig Sammenkomst 15. Oktober 1921."

Tavlen med ovenstående indskrift blev opsat over indgangsdøren i Gjessø Forsamlingshus 1921. Huset havde da bestået i 47 år. Da det opførtes i 1874, var det ikke landets første. På Fyn, der gerne er førende med folkelige og kristelige bevægelser, havde man før 1874 et eller to sådanne samlingshuse. Men de eksisterer ikke mere. Kampestenshuset i Gjessø er således landets ældste, endnu fungerende forsamlingshus, og næste år fejres 100-års fødselsdagen.

Når man i vore dage bygger samlingshal eller -sal, sker det i regelen helt eller delvis ved offentlige midler. Den velaflagte befolkning kan ikke magte det. Men i 1874 kunne en fattig egn, hvor de fleste levede fra hånden til munden og nogle lidt under sultegrænsen, selv overkomme opgaven. Forklaringen er, at et sådant hus var blevet en livsbetingelse for dem.

Den gudelige bevægelse på Fyn havde forplantet sig til Jylland gennem Peter Larsen Skræppenborg. I Sinding ved Silkeborg var en ung bondekarl, Jeppe Johansen, blevet stærkt grebet af dette kristne røre. Han kom i forbindelse med Peter Larsen og fik ham overtalt til at indbefatte Jylland i sin mødevirksomhed, og i vinteren 1828-29 foretog Peter Larsen sin første lange missionsrejse, der gik over Bjerre Herred, Midtjylland, Salling, Thy og ned langs Vestkysten til Sønderjylland. Senere gik der næppe en vinter, uden at denne Jyllands apostel - med egen befordring og for egne midler - gæstede jyderne, og der kom stadig

nye kredse med i bevægelsen. Om Peter Larsen har holdt møder i Gjessø eller andre steder i Them sogn er uvist! Men afstanden til Sinding var ikke større, end at man kunne gå dertil på et par timer, og det var der nogle, som gjorde. I de følgende årtier blev forbindelsen livligere, og i Them sogn groede et kristent liv frem, som ikke var set før.

I midten af halvtredserne kom et par nye præster til egnen, Fr. D. Møller i Sejling - Sinding og digteren Hostrup i Silkeborg -Linå. De var begge grundtvigske præster og for Møllers vedkommende med tilknytning til Peter Larsen og den kristne lægmandsbevægelse. De kom til at betyde meget for deres sogne og for nabosognene med. Fra Them Sogn søgte man ofte til Sejling og Silkeborg kirker, og nogle løste sognebånd.

Men nu var der så mange på Gjessøegnen, at man udgjorde en kreds, og så sendte man bud til Møller og Hostrup om at komme til Gjessø og holde forsamling. Det foregik især hos gårdejer Anders Jensen og hans kone Hanne på den nedre Gjessøgård. Så stod taleren i døren mellem de to stuer og vidnede om Guds kærlighed, som Peter Larsen gjorde det. Den mørke fordømmende pietisme kom ikke til orde i disse stuer. Møderne var rige stunder med varme og liv, og der var sangen, Grundtvigs salmer, sange af Hostrup og andre.

Den unge præstekone i Sejling, Jutta Bojsen-Møller, var en ivrig deltager i disse møder; hun havde sangens gave og bragte liv og glæde med sig. Hun gik heller ikke af vejen for at danse, når lejlighed gaves. Det vakte nogen forargelse; men det tog hun sig let. Hun fortæller i sine erindringer, at en meget velbegavet mand i Sinding, som tilhøret Indre Mission, men som var præstefolkenes gode ven, engang blev udspurgt af lægprædikanten Anders Stubkjær: "Hvad er det dog for en præstekone, I har fået? Hun danser jo, og tror du ikke, Andreas, at dersom hun døde midt i dansen, så hvirrede hun lige ned i Helvede?" "Nej, Anders, det tror a endda et, for a tror, hun danser som et lam på et dige". - På sine ældre dage mindedes Jutta Bojsen med glæde de mange gange, hun med sin mand kørte til Gjessø til forsamling.

I 1862 blev Hostrup af Frederik d. Syvende kaldet til Slotspræst på Frederiksborg. Året efter kom en ung præst, Jørgen Teilmann, til Them som personel kapellan for pastor Asmussen. Han fandt, at der her var et alvorligt kristent røre, og i de to år, han virkede i sognet, fik han mange venner, ikke mindst blandt forsamlingsfolkene i Gjessø. Det blev ham forundt at styrke dette livsrøre i betydelig grad ved sin forkyndelse og sine samtaler.

I den øvre Gjessøgård havde nogle sønner været elever på Kolds højskole. Det havde præget dem for livet. To af dem, Peder og Johannes, fik jord fra gården, byggede selv deres huse, dyrkede hede op og deltog i forsamlingslivet. Da Teilmann kom til sognet, blev hans forkyndelse en ny oplevelse for dem. Den ældste, Peder Pedersen, (Pe Gjesse), havde lange samtaler med Teilmann, samta-

ler, der aldrig kunne få ende. Når Pe Gjessø og Stine om aftenen sad i deres stue, han ved træskomageriet, hun ved sin rok, skete det, at Teilmann bankede på, og så var man straks i alvorlig samtale om de dybeste livsspørgsmål. Når Teilmann endelig brød op, fulgte Pe Gjessø ham på vej, og da de 5 km til Them ikke slog til, måtte Teilmann nu med til Gjessø. Således gik de strækningen Gjessø - Them retur flere gange, indtil morgensolen brød frem.

Da Them præstekald blev ledigt, rejste nogle fremstående mænd i sognet til Skanderborg, hvor de kunne træffe den ny konge, Christian den Niende. De ønskede Teilmann som deres præst. Men kongen afslog med ordene: "De grundtvigianere er så krigsgale". Heller ikke som afløser for sin far i Ormslet - Kolt kunne Teilmann bruges. Denne gang var han for ung, skønt han dog var fyldt de 40. Men nu dannedes i Bering en valgmenighed, hvor Teilmann virkede i 43 år i en rig og frugtbar præstegerning. Fra Them sogn var der ikke så få familier, der løste sognebånd til Bering valgmenighed, og det indebar, at Teilmann jævnligt kom til Them og holdt gudstjeneste for en stor del af sognets befolkning og således vedligeholdte det livsrøre, som han i sin ungdom så virksomt havde været med til at vække.

Med Teilmanns bortrejse fra Them ophørte forsamlingsvirksomheden i Gjessø ikke. Endnu var der Møllers i Sejling, og der var flere. Efterhånden blev det almindeligt, at de unge fra egnen tog et højskoleophold hos Kold i Dalum, senere hos Nørregård og Bågø i Testrup. Og så blev det ofte Nørregård og andre højskolemænd, der stod i døren mellem de to stuer og talte det levende ord. Men det blev efterhånden klart, at skulle man fortsætte denne virksomhed, og det skulle man jo, så måtte der bygges et hus med så stor en stue, at alle kunne være med.

I 1869 oprettedes Gjessø skytteforening. Baggrunden herfor var den ulykkelige krig i 64. Den fik snart stor tilslutning og en vækkende national betydning, ligesom den førte til sammenhold på egnen. En fane med indskriften

"Enighed gør stærk" blev anskaffet, og så gjaldede geværskalverne hver søndag formiddag over egnen, forstærket af skovens og bakkernes ekko. Anders Jensens kone, Hanne, som var en drivende kraft ved forsamlingsmøderne, var også her blandt de førende. Som eneste kvinde skød hun omkap med karlene.

I forbindelse med skydningen tog man også så småt fat på at dyrke gymnastik. Den var også et led i ungdommens rejsning. "En sund Sjæl i et sundt Legeme" og "Målet er Danmarks Frelse". Man kom så vidt, at en træhest blev anskaffet til udendørs brug, og den brugte man ivrigt. Men man savnede en sal.

Så tog man beslutningen. Ved fælles hjælp blev huset rejst i 1874. Anders Jensen og Hanne var i spidsen for foretagendet. På deres jord blev huset bygget. Det kom til at ligge i skovkanten, hvor vejen til Silkeborg går ned ad den lange, stejle Havrdal. Tømmeret til huset var nok fra Anders Jensens skov. Murene var

kampesten. Dette uforgængelige materiale var der en Guds velsignelse af på egnen. Man vidste, at dette hus ville få en meget stor betydning for beboerne, og derfor byggede man så solidt, at det har kunnet stå uanfægtet af vejr og vind i hundrede år og kan stå i hundrede til.

Det var et stort fremstød, en glæde og tilfredsstillelse, at huset blev rejst. Endnu mere betydningsfuldt var det, at det blev brugt - og efter sin hensigt. De kristelige vækkelsesmøder fortsatte, i regelen med grundtvigske præster som ordførere; men som højskolebevægelsen bredte sig over landet, blev det ofte højskolemænd, der førte ordet. Og en dansk folkelig vækkelse gik hånd i hånd med den kristelige.

Da forsamlingshuset i Gjessø foruden kirken i Them foreløbig var det eneste samlingssted, blev det søgt af mange mennesker, også fra den øvrige del af det store sogn. Selv efter, at der var bygget yderligere syv forsamlingshuse foruden to forsamlingsstue i Them, vedblev Gjessø at være et åndeligt midtpunkt i sognet. Det var stedet, hvor man samledes til større møder og sammenkomster, bl.a. til de store efterårsmøder, når kornet var i hus, og til sommermøder i skoven ved forsamlingshuset eller på Frederik d. Syvendes Høj.

Da skytterne nu havde fået tag over hovedet, tog de med stor energi fat på gymnastikken, naturligvis især de unge. De dyrkede begge idrætsgrene, skydning om sommeren, men gymnastik hele året. De veg ikke tilbage for - efter en dags strengt arbejde - at gå en halv eller en hel mil for at komme til gymnastik. Der var kakkelovn i forsamlingshuset; men den blev aldrig brugt i gymnastiktimerne. De kalkede vægge i salen kunne i frostkulde være dækket af et tykt lag rim; men tyve svedende kroppe tøde rummet op, så gulvet sejlede af vand. Også pigerne dyrkede gymnastik, den lingske som karlene, men i en noget afdæmpet form. Senere kom Buhks mere virkningsfulde øvelser. Hvert år holdt man en opvisning med stor tilslutning og med dans bagefter.

Dans var ikke tabu som i indremissionske kredse. Man havde tidligere danset i gårdenes "owwestow" ved høstgilde og bryllup og andre gilder. Nu blev dansen lidt efter lidt overført til forsamlingshuset. Men der var ikke mange baller om året. Til gengæld dansede man til ud på de små timer, unge og gamle og børnene med. Generationerne var ikke adskilt.

På de fleste ældre kort er Gjessø forsamlingshus betegnet som et kapel. Det virkede lidt forvirrende på egnens folk, for det havde de aldrig kaldt det. Ganske vist blev der holdt mange kristelige møder, og det var de åndeligt vakte, der gik i spidsen, da huset skulle rejses; men det var dog fra første færd tænkt som et samlingssted for alt det, man havde at samles om. Huset stod til afbenyttelse for alt og alle på egnen, det være sig politiske møder, afholdsforening, landbrugsfaglige møder, generalforsamlinger, foredrag, skytter og gymnaster.

Omkring 1890 forsøgte man noget ganske nyt. De tre lærere i sognet, Rix, Jensen og Sørensen, bistået af nogle unge fra egnen, opførte Hostrups "Eventyr på fodrejsen". Det blev en stor og festlig begivenhed med tilstrømning fra hele sognet. Mange år efter kunne man tale om Rix som Skriverhans i komedien.

I 1894 fik Gjessø en ny lærer, S. P. Petersen. Hans virke på egnen blev meget omfattende. I en årrække ledede han gymnastikken, stiftede afholdsforeningen, var formand og kasserer for den nystiftede brugsforening og blev snart formand for foredragsforeningen, der fremtidig skulle stå for mødevirksomheden.

Årene derefter, til den første verdenskrig, var en betydningsfuld del af forsamlingshusets historie. Møderne fortsatte med stigende tilslutning. I kampestenshuset sad folk tæt pakkede sammen. De kom fra så godt som hvert hjem på egnen, mænd og koner, karle og piger, ja også de ældre børn. Var et hjem ikke repræsenteret, vidste man, at sygdom var årsagen. - Så begyndte sangen at bruse, og den lille runde fynbo, Grønvald Nielsen fra Vestbirk Højskole, stod på talerstolen. Der var en forventningsfuld stemning i salen, en modtagelighed og samhørighed, som gjorde, at foredraget ikke kunne mislykkes, og inspirerede taleren til at bringe et budskab fra en højere åndens verden.

At give en oversigt over den lange række af talere, der i disse år førte ordet i Gjessø forsamlingshus, er naturligvis ugørligt.. Eksempelvis kan nævnes valgmenighedspræsterne Højmark og Thygesen, højskolemændene Grønvald Nielsen, Kristensen - Randers og Rasmus Bording, biskop Schiøler, Århus, John Ammundsen, Silkeborg (den senere biskop), seminarieforstanderne Hasselbalch og Winter. Også astronomen Thorvald Køhl og folkemindesamleren Evald Tang Kristensen havde man bud efter. Sidstnævnte talte om gamle folkeskikke og fyndord. Da han kom lidt frem i foredraget, gik døren op, og en forsinket tilhører trådte ind i salen. Det var storjægeren Peder Gustav - han skulle først have ram på ræven. Tang Kristensen stoppede op et øjeblik, men fortsatte så sin udredning med at citere den velkomsthilsen, hvormed man i ældre tider modtog en gæst: "Go fræ æ dahr, go hen å klø dæ å smæk æ røv i æ sædh!". Pe Gustav så lidt "fånommen" ud, men fulgte opfordringen - dog var der ingen kløpind i salen.

Folk ville gerne høre god oplæsning, og derfor var der jævnligt oplæsningsaftener. Forfatteren Edv. Egebjerg læste op af egne værker; den tidligere lærer i Gjessø, Rix, kom ofte til egnen og læste op i forsamlingshuset; seminarielærer Ludvig Jensen, der var fra Them sogn, foredrog Blichers "E Bindstouw på mesterlig vis. Man satte stor pris på at høre sit eget modersmål. I Virklund boede den jyske digter Kristen Sørensen Thomaskjær. Han var flere gange i Gjessø for at læse op. Engang spillede skælmsmesteren i Rustrup, Ras Thomsen, ham et

puds. Kræn Sørensen gik turen til Gjessø, der var på en mils vej. Han kom forbi Ras Thomsens gård, og da der var god tid, gik han indenfor. Ras Thomsen foreslog, at de skulle udfylde ventetiden med et spil tomandseksogtres, og da Kræn Sørensen holdt meget af kortspil, slog han til. Det blev til mange spil, og da han kom til at se på klokken, var den langt over mødetid. I forsamlingshuset sad folk og ventede. Da der var gået en time over tiden, gik de hjem, og da Kræn Sørensen ankom, var der ikke skyggen af en tilhører at opdrive.

Forsamlingslivet prægede også hverdagen og de unges sammenkomster, De unge, som havde været på højskole, var i ikke ringe grad med til at præge de yngre. De fik dannet en ungdomsforening, som ikke kun bød på dans, men også på foredrag i samarbejde med foredragsforeningen. En vinter læste man "Gøsta Berlings Saga" på skift i hjemmene, og som en afslutning kaldte man egnens folk til en sammenkomst i forsamlingshuset, hvor de unge optrådte som oplæsere og sangere. Andre vintre spillede man dilettantkomedie. I 1921 gentog man succesen med "Eventyr på Fodrejsen" med en tilhørerskare, der var ved at sprænge alle rammer. Overskuddet gik til forsamlingshuset.

En udvidelse af huset var tiltrængt; det kunne ikke rumme alle de mange mennesker, som i disse år strømmede til. En indsamling blev sat i gang blandt unge og ældre. Enhver gav sit bidrag. Flere unge ofrede en måneds løn. Der kom så mange penge ind, at der kunne bygges nogle fag til huset. Den faste scene blev nedtaget, hvorved salen bedre kunne egne sig til gymnastik og større møder. Der blev også plads til en mindre sal og til køkken og garderobe. I salen over indgangsdøren blev tavlen med den foran citerede indskrift opsat. Den er forfattet af gårdejer Graves Kristensen, Funderholme, en fremtrædende mand på egnen og ivrig deltager i forsamlingslivet."

Harald Petersen skrev sin artikel i 1973 - året før man fejrede husets 100-årsdag. Han slutter med flg. linier: " - men forsamlingshuset bruges endnu. Det er ikke alene landets ældste, men måske også det forsamlingshus, der er brugt mest og bedst. Det har været en højskole for egnen."

Det følgende afsnit er baseret på, hvad der findes af materiale på Egnarkivet for Them Kommune vedr. Gjessø Forsamlingshus og på Preben Brøndums gennemgang af og kommentarer til de protokoller og regnskabsbøger, der endnu er i behold.

I arkivet er de ældste avisartikler fra 1875, fra 1899 og fra 1921. Der ligger en "Kjøbekontrakt" fra 1887, lånedokumenter fra 1891 og et skøde fra 1899. Regnskabsbøgerne fra 1899 og til i dag er bevaret, og forhandlingsprotokoller-

ne fra 1915 og fremefter er også i behold. Sandsynligvis har der også været ført forhandlingsprotokol fra 1899 og til 1915 - men den findes i hvert fald ikke mere. Desværre! I samlingen finder man også det første sæt love for "A/S Gjessø Forsamlingshus" fra 27. marts 1899 foruden navnelister over aktionærer - og mange andre oplysninger.

Gjessø forsamlingshus er ikke landets ældste, som det har været nævnt. Så vidt vides er Aagaard Forsamlingshus ved Egtved, der er bygget 1867, det ældste. Det særlige ved Gjessø Forsamlingshus er, at den oprindelige kampestensbygning i det ydre står endnu, som da den blev bygget i 1874-75, og at huset har været i uafbrudt brug lige siden. To gange er huset blevet forlænget, første gang i 1921 og anden gang i 1995.

Som nævnt blev huset bygget 1874-75 og bestod dengang af salen og forgangen - den lille sidebygning, der i daglig tale altid kaldes "våbenhuset". Huset var tækket med spån og tagpap, der jævnligt skulle tjæres. Ejerforholdet er afklaret i 1879, da huset ifølge en "Kjøbekontrakt" overtages af 12 mænd - sikkert den kreds, der stod bag opførelsen i 1874-75. I 1891 overdrages huset til 11 mænd - stort set de samme, som var med i 1879. De overtog sammen med huset også en gæld på 900 kr., der skulle forrentes med 4%. De stillede huset til fri afbenyttelse for egnens beboere.

I 1899 sker der igen ændringer i ejerforholdet. I Silkeborg Folkeblad kunne man d. 4. april 1899 læse, at "Gjessø Forsamlingshus, som tidligere ejedes af ni mænd, er nu gået over til et aktieselskab på ca. 40 mand. Aktierne er på hver 5 kr. Bygningen har oprindeligt kostet ca. 2300 kr., men er nu overdraget til aktieselskabet for gælden på 900 kr. Bestyrelsen består af: Hans Jensen, Rasmus Laursen, Lærer Petersen, Frands Sørensen, P. Gustav Jensen og Jens P. Jensen."

De første posteringer i den ældste regnskabsbog er flg.:

3. april 1899	Indkommet ved dans	kr. 5,96
4. april	Pastor Teilmann, foredrag, indk.	kr. 7,41
	Godtgørelse til samme	kr. 6,00
29.4.	Køb af 2 regnskabsbøger	kr. 1,00

Af regnskabsbøgerne fremgår det, at der allerede i 1899 og med korte mellemrum i årene fremover købes materialer til reparationer og vedligeholdelse af huset, og jævnligt bliver der hos aktionærerne opkrævet et beløb pr. aktie til at dække udgifterne.

Huset bliver i årene fremover brugt rigtig meget - efter regnskabsbogen at dømme mest til foredrag og dans. Der var forskellige former for arrangementer - f.eks. afholdtes der af og til "afholdsdans". Naturligvis har der også været

gymnastik i salen - det fremgår bare ikke af regnskaberne. Men fra 1903 betaler Them Sogneråd et årligt beløb, fordi skolebørnene bruger salen til gymnastik. Det er en ordning, der fortsætter helt op til 1959-60, da den nye central-skole bliver bygget. På vestgavlen i salen var der opsat et sæt ribber - og de sidder der faktisk endnu - dog bagved isoleringen og vægpladerne. Det siges, at man i sin tid var bange for, at gavlen ville vælte, hvis man fjernede ribberne.

I 1900 bliver der købt en kakkelovn for 51,78 kr. På de ældste billeder af huset er der ikke nogen skorsten, så huset har sikkert været uopvarmet i årene før 1900. I det år kostede 500 tørv 2,50 kr., i 1914 kostede samme mængde tørv 3.00 kr.- og i 1917 er prisen steget til 7,00 kr.

I 1904 bliver der købt en petroleumslampe. Samme år optages der et lån i Sparekassen på 100 kr., men regnskabet oplyser ikke, hvad lånet bruges til. I 1905 opkræves der 1 kr. pr. aktie - i alt 72 kr. I 1909 viser regnskabet for første gang et underskud - 3,16 kr. I 1913 købes der et komfur til 5 kr. og en vandkedel til 6 kr. - og 100 mursten for 3 kr. Langs østgavlen i salen var der en scene, og ved siden af denne blev komfuret opmuret ved nordvæggen. Det er svært at forestille sig, at salen - der jo havde samme mål som i dag - har kunnet rumme kakkelovn, scene, komfur, vandkedel foruden bænke samtidig med, at der kommer rigtig mange mennesker til de mange arrangementer, der foregår. Der afholdes pakkefest og kurvefest, børnebal (første gang i 1917), ungdomsdans, gymnastikopvisninger, foredrag, missionsmøder, høstfester o. s. v. Til høstfesten i 1917 var der 210 deltagere! Der har somme tider været virkelig trængsel i huset! Af foreninger, der brugte huset, kan nævnes foredragsforeningen, ungdomsforeningen, gymnastikforeningen, skytteforeningen og afholdsforeningen.

Det siger næsten sig selv, et det måtte komme på tale at udvide huset. Der var virkelig behov for mere plads. I 1916 "*udkastes tanker om en udvidelse / tilbygning til forsamlingshuset*". I januar 1917 beslutter bestyrelsen at få udarbejdet tegninger og prisoverslag. På generalforsamlingen d. 1.dec. samme år var pkt. 3 på dagsordenen : "Forslag om tilbygning". I forhandlingsprotokollen kan der læses følgende: "*Under forhandlingen var det af mange stærkt betænkt, at man ved tilbygningsarbejdet iagttog, at den oprindelige stil i forsamlingshusets indre som i ydre nøje blev bevaret*". Ved en afstemning stemte 18 for forslaget, mens 10 stemte imod. Man besluttede, at planen for tilbygningen skulle forelægges på en ny generalforsamling, inden arbejdet skulle påbegyndes. Denne ekstra generalforsamling afholdtes d. 26. Januar 1918 - og forslaget om tilbygningen blev forkastet med 15 stemmer mod 14. Flertallet ville

vente med tilbygningen, til der var samlet penge nok ind til dækning af udgifterne. Man ville helst undgå at lave gæld i huset.

Husets økonomi var i disse år slet ikke dårlig. I 1917 viser regnskabet for første gang en formuebalance. Den ser sådan ud:

Forsamlingshusbygningen	1.500,00 kr.
Inventar	260,75 kr.
Beholdning af brændsel	25,00 kr.
Restancer	3.50 kr.
Kassebeholdning 1. 11. 1917	<u>133,26kr.</u>
	i alt 1.922,51 kr.
Gælden udgør	<u>350.00 kr.</u>
Nettoformue	<u>1.572.51 kr.</u>

I dette år er der opkrævet 1 kr. pr. aktie - i alt 73,00 kr. - og for første gang er der modtaget overskud fra Brugsforeningen - i alt 9,21 kr. I 1918 købes og opstilles et "Das" - i regnskabet betegnet som et WC. Det koster 58 kr.

Planerne om en udvidelse af huset er naturligvis ikke opgivet. I 1919 udføres en opfordring til tegning af frivillige bidrag til byggeriet.

I disse år arbejdes også på at ændre husets ejerforhold, hvilket i 1920 resulterede i oprettelsen af "Interessentselskabet Gjessø Forsamlingshus". De gamle aktionærer er fritaget for deres forpligtigelser og den resterende gæld er indfriet. Det nye selskabs love lyder som følger:

(de aftrykkes her senere - BB)

På en generalforsamling d. 4. maj 1921 besluttes det at udvide huset efter de foreliggende planer med en tilbygning. På det tidspunkt er der tegnet bidrag til byggeriet på ca. 3.300 kr. blandt egnens befolkning. En oversigt over forventede omkostninger viser udgifter på ca. 3.700 kr. - så projektet hænger nogenlunde pænt sammen. Byggeriet gennemføres i løbet af sommeren 1921. Udvidelsen ske ved at forlænge huset mod øst, og man holder "stilen" - kampestensmure, samme slags vinduer og samme slags tag. Dog er den nye østgavl opført i mursten. Tilbygningen består af en lille forgang med trappe op til loftet, (hvor der bl.a. blev opbevaret tørv), et mindre køkken og en ny "lille" sal.

Udover det nye byggeri skete det også ændringer i den store sal. Der blev lagt nyt gulv - en del af de gamle gulvbrædder blev brugt til gulv i den nye "lille"

sal. Langs ydervæggene blev der lavet faste bænke, der stod på en 6-tommer høj forhøjning. Den gamle kakkelovn blev skiftet ud med en "ny" brugt kakkelovn, der kostede 75 kr. Taget på det gamle hus blev lappet og tjæret. Der betales for en hel del murer-, tømrer- og snedkerarbejde, men en stor del af byggeriet udføres ved frivillig arbejdskraft - især er de unge mennesker meget flittige.

Byggeregnskabet ser - lidt forenklet - sådan ud:

nybygningen koster	3.113,48 kr.	æn-
dringer og vedligehold (gl. hus)	<u>1.534,72</u> - <u>4.648,20</u> kr.	
husets egne midler	826,95 kr.	
indsamlet beløb	<u>3.029,10</u> -	<u>3.856,05</u> -
gæld efter nybyggeriet		792,15 -
tegnet bidrag, men ikke indgået		<u>448,00</u> -
gæld efter byggeriets afslutning		<u>344,15</u> -

Det er næsten utroligt, at det kunne lade sig gøre at gennemføre et sådant projekt uden at stifte gæld af betydning - og at det kunne lade sig gøre at samle så mange penge ind blandt egnens befolkning. I protokollen findes en fortegnelse over ejerne af forsamlingshuset, der viser, hvor meget hver enkelt har givet, og der findes lister derudover, der oplyser hvem ellers, der har givet hvor meget. Det er især bemærkelsesværdigt, at "ungdomslisten" har indsamlet 1.063,00 kr. - det er ca. en tredjedel af det indsamlede beløb. For mange af de unge drejer det sig om mindst en ugeløn, og for en dels vedkommende om betydeligt mere.

Det "nye" hus blev indviet 15. oktober 1921 samtidig med dette års høstfest. Mindetavlen, der tidligere er omtalt, blev hængt op i salen over døren til "våbenhuset", hvor den for øvrigt hænger den dag i dag. I følge lovene måtte der ikke nydes øl eller spiritus i forsamlingshuset. Alligevel er det nok sket ved ovennævnte fest. Af regnskabsbogen fremgår det i hvert fald, at der er indkøbt øl for 18,75 kr. Desuden var der til festen udgifter til betjening - 18 kr. og til musik 45 kr.

Selv om man nu har et næsten helt nyt hus, der fungerer godt, er der i årene fremover til stadighed brug for vedligeholdelse og forbedringer. I 1922 fik huset indlagt vand fra Gjessø Vandværk. Udgift 386,80 kr., frivillige bidrag 424,00 kr. Der blev nedlagt 280 m $\frac{1}{2}$ -tommer rør, der kostede 1,10 kr. pr. meter. Det er ikke så underligt, at der med så små rør senere i mange år var problemer med både vandmængde og vandkvalitet. I 1925 bestemmer man sig for at hænge gardiner op i salen. I 1926 lægges der brolægning omkring huset, og den lille sal må have nyt gulv. I 1927 får huset lagt elektricitet ind, da der var "kommet tråd" til Gjessø. Installationen kostede 305,61 kr. - og da der i forvejen havde været afholdt basar med et overskud på 478,55 kr. var der jo ingen problemer med økonomien. Først og senere igen midt i 30-erne må man reparere og delvis forny gulvet i den store sal. Der bliver i 1936 indkøbt borde, stole og bænke. Der bliver bygget lidt om indendørs, så køkkenet bliver lidt større, og der anskaffes et køkkenbord med vask og en gruekedel. Samtidig repareres komfuret, og huset kalkes indvendigt.

Økonomien hænger rigtig godt sammen. Sognerådet giver i 1928 et tilskud på 35 kr. Det år viser regnskabet udgifter på 290,43 kr. og indtægter på 445,94 kr. Huset har været lejet ud ca. 30 gange. Der har f.eks. været 5 foredrag i årets løb, og 7 gange har der været ungdomsdans.

Prisen for leje af huset var i 1934:

Forsamlingshuset til bal	15,00 kr.
Forsamlingshuset uden bal	8,00 -
Den store sal uden køkken	4,00 -
Den lille sal uden køkken	3,00 -
Udlån af borde, stole og bænke	3,00 -
Udlån til ikke-aktionærer	5,00 -

Det sker i disse år, at det kniber med at overholde spiritusforbuddet i huset. Der forekommer af og til både drikkeri og slagsmål. Og begge dele er i følge lovene forbudt! I 1931 bliver det bestemt, at de, der lejer forsamlingshuset, skal sørge for, at der ikke forekommer spiritus i huset, og at berusede personer ikke får adgang.. Samtidig aftaler man med ungdomsforeningen, at den skal leje en mand, der skal sørge for ro og orden, når der holdes fest i huset. Forsamlingshuset er villig til at betale halvdelen af udgiften. Problemet er dog ikke løst en gang for alle - i 1936 omtales det igen i protokollen.

Og det er absolut ikke kun i Gjessø, man i 1930-erne må forholde sig til problematikken : fester, baller, spiritus - og "forsamlingshusenes rette brug". Diskussionen går højt og bredt i højskolekredse og foreningskredse landet over, og efterhånden blander det offentlige sig også. Om alt dette og meget me-

re om forsamlingshusenes forhold kan man læse i den redegørelse for "Forsamlingshuse på landet", som kulturministeriets forsamlingshusudvalg afgav i 1979.

Der bliver flere og flere foreninger, der bruger huset. Foruden de tidligere nævnte er der nu også en Venstrevælgerforening, en kvægavlerforening og en gødningsforening - og i 1938 søger en nyoprettet badmintonklub om at måtte bruge salen på samme vilkår som gymnastikforeningen. Huset bruges også en del til private fester, eksempelvis bryllupper. I 1934 vises der i forbindelse med generalforsamlingen lysbilleder for første gang. Allerede i 1927 bruges forsamlingshuset som en slags vandrehjem, idet en flok børn fra Maribo på Lolland overnattede 4 nætter mod at betale for lys og varme. Det gentog sig nogle få år senere.

På generalforsamlingen i 1934 beslutter man at lade det interessentselskab, der blev oprettet i 1921, overgå til et nyoprettet aktieselskab, der overtager Gjessø Forsamlingshus med alle rettigheder og forpligtelser. Et sæt nye love bliver udarbejdet og vedtaget.

"Love for A/S Gjessø Forsamlingshus"

(de aftrykkes her senere - BB)

1939 - 1961

I 1939 slår lynet bogstavelig talt ned i forsamlingshuset. En del af taget tager slem skade, og loftet i den store sal, der består af gipsplader, bliver ødelagt. Der udbetales senere en brandskadeserstatning på 240 kr. Den 17. aug. 1939 afholdes ekstraordinær generalforsamling, og man beslutter at udbedre skaderne og derudover at lave en ny opgang til garderoben ovenpå. Desuden vil man gerne bygge lidt til østgavlen for at få bedre forhold i forgangen. Om fornødent må der optages et lån i Sparekassen. Allerede på et bestyrelsesmøde d. 4. september bliver hele planen sat i bero p. g. a. de usikre forhold i tiden. Krigsudbruddet. Dog skal taget naturligvis repareres og tjæres, og loftet i salen skal ordnes. Der blev indhentet to tilbud på arbejdet med loftet. Gipspladerne og forskallingsbrædderne skulle tages ned og nye loftsbrædder - såkaldte stafbrædder - sættes op i stedet. Der blev indhentet to tilbud på arbej-

det. Formanden, Jens Gedsø, spurgte Kristian Würtz, der var arbejdsløs ved den tid, om han ville lave arbejdet til samme pris som det billigste tilbud. Kristian sagde ja. Der blev indkøbt materialer for 303,66 kr., og Kristian W. fik for arbejdet 100 kr. Desuden 25 kr. for at kalke væggene og fernisere loftet. Det er for øvrigt det samme loft, som stadig sidder i salen. K.W. købte de gamle brædder for 10 kr. - mod at han samtidig købte en aktie i huset for samme beløb. De gamle brædder brugte han til forbedringer på loftet i sit eget hus på Gl. Skolebakkevej.

I 1942 er det nødvendigt at gøre noget alvorligt ved taget. Tagkonstruktionen bliver forstærket og enkelte spær fornyet. Da der stadig er problemer med vestgavlen, bliver der sat tre jernankre op udvendig og derfra barduner gennem kampestensmuren ind over nogle spær, hvor de blev fastgjort. På taget blev der sømmet nye lægter oven på tagpappet, og derefter blev der lagt nye cementtagsten op.

I årene fremover bliver der til stadighed ofret penge og arbejde på at holde huset i nogenlunde stand, men tilsyneladende er det kun det mest nødtørftige, der bliver lavet. Huset står jo stadigvæk med massive kampestensmure, der engang imellem bliver kalket indvendig, ingen isolering hverken i vægge eller loft og kun en kakkelovn til at varme det hele op. Der skal et godt hus til at klare de vilkår. Alligevel bruges huset stadig meget. Ungdomsforeningen og Løgager - Gjessø Husflidsforening er flittige og trofaste brugere. I nogle år er der også danseskole - og der spilles badminton regelmæssigt. I de meget hårde vintre omk. 1940 fyrede man "forsøgsvis" op for gymnasterne, men det var kun en kort tid. Man kunne vel arbejde sig til varmen! Og karlene gjorde gymnastik først, så der var knapt så koldt, når pigerne overtog gulvet bagefter!

Dilettantforestillinger, lotterispil, høstfester og juletræsfester for både børn og voksne fortsætter som sædvanligt. Civilforsvaret bruger huset af og til både under og efter krigen. Foredrag bliver der efterhånden færre og færre af.

I 1946 blev Vilhelm Dalgaard ansat som vært i forsamlingshuset. Han skulle betale 5 kr. pr. gang, han brugte køkkenet. Sommeren 1946 brugte han det 8 gange. Få år senere blev beløbet sat op til 10 kr. pr. gang. Det var for meget, så Vilhelm Dalgaard har indtil videre været forsamlingshusets både første og sidste vært.

Ved mange lejligheder både under og efter krigen stod Tage Frederiksen og hans kone, der ejede Gjessø Savværk, for at lave kaffe og sørge for serveringen til møder og fester.

De havde selv servering i sommerhalvåret nede på savværket. Vandkvaliteten i forsamlingshuset var sådan, at de absolut ikke kunne lave en kaffe, de ville servere for folk, så de tog vand med hjemmefra!

I mange år stod Anders og Marie Thomsen, der var nærmeste naboer til forsamlingshuset, for rengøringen, og de fyrede op i kakkelovnen, når der skulle være varme i huset, og de sørgede også for, at huset var lukket, når der ikke foregik noget.

Husets økonomi klares ved, at der jævnligt sælges nye aktier a` 10 kr.. Den sidste er tilsyneladende solgt i 1961. Desuden opkræves der ind imellem eksempelvis 10 kr. pr. aktie hos alle aktionærerne. Lidt overskud laves der også ved lotterispil o.l. I 1957 viser regnskabet indtægter på 1.637,64 kr., udgifter på 1.493,31 kr. og en kassebeholdning 226,06 kr. - og lånet i Sparekassen er betalt ud!

Det ser jo meget pænt ud. Men samtidig er brugen af huset faldet drastisk, og vedligeholdelsen er et stort problem. I protokollen står et år ligefrem skrevet, at *“P. g .a. forskellige brist i både muren og i tømmerkonstruktionen, foranlediget af tidens tand, vedtages det at få udbedret skaderne af fagmænd, da huset ellers vil styrte sammen. Derefter skal huset kalkes og males indvendig, og det udvendige træværk have karbolinium.”*

I årene op mod 1960 blev huset ikke brugt så meget som tidligere. Til gengæld var der meget stor udlejning af borde, bænke og stole til private fester rundt omkring i hjemmene. Husets tilstand var simpelthen så dårlig, at man ikke ville bruge det. Nogle på egnen mente endog, at man lige så godt kunne rive “Den gamle Rønne” ned - det siges endda, at kampestenene næsten var solgt på forhånd.

Måske skyldes de svære tider for forsamlingshuset i disse år også til dels, at der i 1957 blev bygget en ny centralskole i Gjessø. Helt efter skolelovens intentioner blev skolens lokaler stillet til rådighed for egnens foreninger til aftenskole, møder, gymnastik, husflid o. s. v. - ja, sågar til en vis grad til private formål. Det var svært, ja, næsten umuligt for forsamlingshuset at klare sig i den konkurrence.

Allerede i 1937 blev den nye skolelov med bl.a. centralskoleordningen vedtaget, men krigen gjorde, at mange kommuner først efter krigen og op i 50-erne byggede nye centralskoler. I mange kommuner blev det til de såkaldte “sognegårde”. Det blev for mange forsamlingshuse virkelig vanskelige tider. (Læs før-omtalt redegørelse om “Forsamlingshuse på landet” fra 1979).

En del steder i landet måtte man simpelthen nedlægge forsamlingshuset. I Gjessø gik det anderledes. Da det i 1961 så virkelig alvorligt ud for forsamlingshusets fortsatte beståen, besindede egnens befolkning sig. Nogle beboere med en ny bestyrelse i spidsen analyserede situationen, gjorde behovet for istandsættelse af huset op, opstillede et budget og udarbejdede en plan for arbejdet. Forslaget blev forelagt på en ekstraordinær generalforsamling d. 6. december 1961. Efter en grundig drøftelse blev det vedtaget "*at foretage istandsættelse af huset, hvis der hos aktionærerne og egnens befolkning i øvrigt kan indsamles 2.000,- kr. Resten af udgifterne - ca. 3.000,- kr. - skal da fremskaffes ved lån i ejendommen.*" Allerede 29. januar 1962 var der tegnet bidrag for 2.090 kr. - og arbejdet kunne sættes i gang. Igen skulle en så stor del af arbejdet som muligt udføres ved frivillig arbejdskraft - og igen var ungdomsforeningens medlemmer parate til at yde en stor indsats.

I den store sal blev både vægge og loft endelig isoleret, og der blev sat plader og paneler op på væggene. Det var ved denne lejlighed, at ribberne på vestgavlen blev dækket til. De faste bænke langs væggene og forhøjningen, de stod på, blev fjernet, og de bedste af brædderne blev brugt til at reparere gulvet med, hvor det trængte mest. I køkkenet skete der visse ændringer - vigtigst var, at komfuret blev fjernet, og der blev opsat gasapparater i stedet. I mellem den lille og den store sal blev der opsat en stor foldedør, så salene kunne bruges som et stort, sammenhængende lokale. På loftet over køkken og den lille sal blev der indrettet to rigtige toiletter til afløsning for de to gamle "træskure" med spande, der hidtil havde været til rådighed. Udover toiletterne blev loftet indrettet til en rigtig garderobe. Der blev sat beklædning op på spær og bjælker, og der blev opsat en lang bøjlestang med en bred hattehylde over. Den sidder for øvrigt nu i den nye garderobe i huset fra 1995. Fordi man endnu ikke havde fornyet vandrørene til huset - de oprindelige 1/2"-rør - og der derfor ikke altid var helt tilfredsstillende vandmængde til rådighed, opsatte man på loftet en ret stor vandbeholder, så der var vand til rådighed i rimelig grad, når behovet var der. Udendørs etableredes der septiktank og afløb i øvrigt, terrænet blev reguleret, og der blev kørt ral på.

Inden man var færdig med maling af hele huset og andre mindre ting, var en del af arbejdsiveren vist nok gået fløjten, men arbejdet blev - med en mindre forsinkelse - gjort færdigt nogenlunde til tiden. Fornyelsen af huset blev fejret sammen med høstfesten 1962. Det var i den anledning, at Laurs Laursen skrev den kronik, der er gengivet tidligere.

Det var en kæmpe indsats, der var blevet gjort. Men som det vel ofte er tilfældet ved den slags større projekter, viste det sig, at budgettet ikke holdt. Man havde indsamlet 2.110 kr., have et overskud fra høstgilde på 700 kr., et lån i Them Sparekasse på 4.000 kr. - og en gave fra Løgager- Gjessø Husflidsfor-

ening på 1.394,75 kr. (Foreningen var blevet nedlagt, og værktøj m.v. blev solgt på en auktion). I alt havde huset altså selv 8.204,75 kr. til rådighed. Udgifterne til istandsættelsen beløb sig til i alt 11.500 kr. - omtrent det dobbelte af det, man oprindeligt regnede med. Der manglede altså ca. 3.500 kr. Bestyrelsen søgte både Tuborgfonden og Dansk Tipstjeneste om tilskud, men uden resultat. Nogle foreslog, at man skulle forsøge at tegne nye aktier. Det blev ikke til noget. I stedet blev der lavet et nyt lån i Them Sparekasse på 3.500 kr. Ved regnskabet afslutning i dec. 1963 er husets gæld 7.100 kr.

Op igennem 60-erne viser det sig, at det trods låntagningen har været en fornuftig investering. I 1969 er kassebeholdningen større end gælden. Det skyldes først og fremmest, at huset efter istandsættelsen igen bruges meget. Der holdes flere private fester, og lejeindtægterne stiger pænt. Lejen af huset stiger gradvist. I 1969 er den for hele huset 150 kr. - den store sal koster alene 75 kr. Der kommer mange mennesker til de forskellige arrangementer såsom pakkefest, andespil, julefest, fastelavnsfest, vinterfest og høstfest med fællesspisning - og af og til diletant. Foredrag er så godt som helt gledet ud. I 1963 sker der en ændring i lovgivningen om "Udskænkning af stærke drikke", og på generalforsamlingen det år vedtog man at ophæve paragraf 8 i lovene for Gjeslø Forsamlingshus, den paragraf, der forbød spiritus overhovedet i huset. Fremover skulle foreninger for at kunne sælge øl og spiritus til fester blot anmode om en lejlighedsbevilling hos politiet, hvilket vist aldrig voldte vanskeligheder. Restauratører, kroejere og hotelbranchen skældte naturligvis højroret ud, fordi man mente, at man nu ville blive udsat for unfair konkurrence fra forsamlingshusene. Problematikken er bl.a. grundigt beskrevet i redegørelsen om "Forsamlingshuse på landet". Der var ting, der blev lettere for private, der lejede forsamlingshuset, og for foreninger og for forsamlingshuset selv blev ændringerne kun en fordel. Og der er nok ingen tvivl om, at det også kom til at betyde, at det blev lettere at få et overskud ved de forskellige arrangementer.

Og overskud var der stadig brug for! I mange år havde det været helt klart, at der på et eller andet tidspunkt skulle ske noget drastisk m.h.t. opvarmningen af huset. Den enlige kakkelovn i den ene ende af salen kunne ikke - selv om den var stor og slugte en stor mængde brændsel - klare en tilfredsstillende opvarmning. Og de seneste år voldte den også andre problemer. En familie i Gjeslø valgte at holde bryllupsfest for deres datter i forsamlingshuset. Dagen før brylluppet pyntede man salen og dækkede bordene - og fyrede op i kakkelovnen. Da man næste formiddag kom med de sidste ting til festen, viste det sig, at den gamle kakkelovn var "gået i baglås" og havde spredt sod og kulstøv ud over hele salen!

I 1970 ryger den gamle kakkelovn ud, og der installeres centralvarmeanlæg i stedet for, hvilket gjorde brugsværdien af huset meget større. Man havde samlet en del penge sammen på forhånd, dels i kraft af store overskud ved bl.a. en høstfest (2.000 kr.) dels ved lotterispil eller auktioner over skænkede gaver (1.500 kr.). Fra Gjessø Skytteforening, der var blevet nedlagt, modtog man 366.- kr. Selv om centralvarmeanlægget sammen med andre mindre forbedringer i alt kom til at koste 11.350,- kr., kunne man nøjes med at låne 5.000,- kr. i sparekassen.

I 1971 laves der gadebelysning i byen, og det får forsamlingshuset også glæde af. Året efter lægges der asfalt ved vestgavlen og omkring våbenhuset. Det kostede 1.380.- kr. Samme år afdrager man ekstraordinært 1.500,- kr. på lånet i sparekassen, så gælden er nu på 2.750,- kr.

Igennem mange år havde ungdomsforeningen en plads i forsamlingshusets bestyrelse, og der foregik et tæt samarbejde på mange måder til gavn for begge foreninger. Det kneb efterhånden med at få ungdomsforeningens plads i bestyrelsen besat, så fra 1973 vælges hele bestyrelsen for forsamlingshuset på generalforsamlingen. Det var dog på tale at overlade en plads til den nye grundejerforening i Gjessø, men det blev ikke til noget.

Økonomien var i 1973-74 så god - p. g. a. mange udlejninger - at der blev foretaget en del forbedringer i huset. Der lægges cementgulv i den lille sal, fordi der altid har været noget galt med det gamle trægulv. Væggene i både forgang, lille sal og våbenhus beklædes med nye træpaneler. Endelig bliver det besluttet at købe 50 nye stole. Det var også hårdt tiltrængt. Them Kommune har givet et tilskud på 3.000,- kr. og lånet i sparekassen forhøjes til 6.000,- kr. Regnskabet udviser det år en balance på 38.247,34 kr., en kontant beholdning på 3.116,85 kr. og en gæld på 6.000,- kr.

Den 18. maj 1974 fejrer man med en stor fest forsamlingshusets 100-års fødselsdag. Det var dog nok et år for tidligt. I protokollen fra 1921 og på mindetavlen i salen anføres det, at huset blev bygget i 1874. Men Silkeborg Avis skriver d. 15. september 1875 den tidligere citerede artikel om indvielsen af huset, der var blevet opført i sommerens løb. Byggeriet kan dog udmærket være påbegyndt i 1874, men først være blevet afsluttet i 1875. Til festen var der 150 deltagere til fællesspisning, så der var fuldt hus! Der blev holdt taler og sunget og danset bagefter. Festtalen blev holdt af tidligere højskoleforstander Harald Petersen, der året før havde skrevet sin artikel om egnen og forsamlingshuset i Østjydsk Hjemstavns Årbog. Begivenheden blev naturligvis

omtalt i pressen, bl.a. skrev Nørgaard Jepsen om fødselsdagen i Midtjyllands Avis.

I 1976 bliver køkkenet moderniseret med nye skabe, borde og fliser. Året efter tilbyder forsamlingshusets nærmeste nabo, Marie Thomsen, at huset må få en del af hendes store grund til parkeringsplads. Blot vil hun ikke have udgifter i forbindelsen med overdragelsen, og hun vil have opsat et hegn som afskærmning ud til parkeringsområdet. Bestyrelsen tager med tak imod tilbudet - men får noget større udgifter til landmåler, sagfører, tinglysning m.v. end man havde regnet med. I 1979 optog man et lån på 10.000,- kr. til dækning af udgifterne. Them Kommune udførte arbejdet med at opsætte plankeværket og anlægge parkeringspladsen, efter at området - ca. 1300 kvadratmeter - var blevet ryddet ved frivillig arbejdskraft.

Som det fremgår har der igennem de sidste mange år hele tiden været aktiviteter i gang, dels for at vedligeholde og forbedre huset, dels for at holde sammen på økonomien. Og sådan fortsætter det! Taget på huset - især på den ældste del - er i meget dårlig stand, og gulvet i den store sal er simpelthen slidt helt op.

I 1981 beslutter man efter mange og grundige drøftelser at forny både hele taget og gulvet fra grunden af. Selv om husets økonomi er helt tilfredsstillende i disse år, skal der nu bruges rigtig mange penge.

Man gør, som man plejer: laver forskellige arrangementer, der kan give pæne overskud, foranstalter pengeindsamlinger blandt egnens befolkning, søger om tilskud fra private foretagender, fonde, banker og kommunen. Og man drøfter for første gang muligheden for at opkræve medlemsbidrag hos husets brugere.

Der var god tilslutning, når der blev indbudt til sammenkomster og fester i forsamlingshuset. Det gjaldt både lotterispil, vinterfester, høstfester og julefester. Bortset fra julefesterne (der ikke gav overskud, hvilket heller ikke var meningen!) gav de øvrige arrangementer som regel pæne overskud - 1-2-3-4.000 kr. - bl.a. fordi man - som en del af aftenens festlige indslag - som regel afholdt "amerikansk" lotteri, "kinesisk" lotteri eller f.eks. auktion over gaver, der var skænket til festen.. Alle vidste jo, at formålet med disse "julelege" var at få samlet så mange penge sammen som muligt - og festdeltagerne så som regel stort på, at der måske ikke altid var balance mellem indsats og gevinst.

Bestyrelsen lavede et meget grundigt og omfattende forberedende arbejde, for at det store projekt kunne gennemføres så godt som muligt. Eksempelvis udarbejdede Preben Brøndum en lille folder/ pjece med en kort gennemgang af forsamlingshusets historie og med bestyrelsens redegørelse for planlægningen af arbejdet. Denne pjece blev udleveret til alle interesserede i forbindelse med den husstandsindsamling, som bestyrelsen foranstaltede i begyndelsen af 1983.

Her er en gengivelse af noget af pjecens indhold:

Indsamlingen:

Der vil ske henvendelse fra bestyrelsen til alle husstande i området, og der vil blive mulighed for at give et bidrag på flere måder:

1. Kontant v. henvendelse mod kvittering.
2. Tilsagn om at give et beløb, som er fastsat ved henvendelsen, når der fremsendes giroindbetalingskort.
3. Tilsagn om at give et halvårligt beløb 4 eller 6 gange ved fremsendelse af girokort. Minimum 50 kr. pr. gang.
4. Tilsagn om at give naturalier til forsamlingshuset, hvor disse kan anvendes v. lotterispil, loppemarked o. lign.

Hvad skal der laves?

Hele tagkonstruktionen over den ældste del skal udskiftes, d. v. s. over sal og våbenhus. I det nye skulle det kun være nødvendigt med nye lægter og tagbeklædning. Indvendig skal salen have nyt gulv. Der skal nye yderdøre i, og der vil sikkert også vise sig, at der bliver andre ting, der skal laves indvendig. Den vestre gavl skal sikres med jernankre, der skal gå helt igennem og fastgøres i modsatte gavl, hvorefter der skal støbes ny sokkel under gavlen. Ved indgangen mod øst skal der lægges brosten. Alle overflader males efter behov. Ydermuren fuges, og disse hvidtes. Arbejdet tænkes delt op i mindre entrepriser, så man enkeltvis eller i grupper kan tegne sig for et fast stykke arbejde. Til specielle ting er det nødvendigt med håndværkere, men de skal jo også bruge håndlangere. Tilmeldelse kan ske ved at skrive sig på listen i Gjessø Brugsforening.

Plan for arbejdets gennemførelse:

1. Nedtagning af tagsten og bortkørsel
2. Nedtagning af oprindeligt tag af spån og tagpap, bortkørsel.
3. Transport af nyt tømmer til forsamlingshuset fra Knud Tolstrup.

4. Fremstilling af spær, på jorden og på taget.
 5. Lægtning for afstivning af spær, udskiftning af skotrender, rejsning.
 6. Oplægning af undertag, vandfast plade.
 7. Lægtning for tagsten, evt. plader for tagpap.
 8. Smøring af træværk med Gori.
 9. Oplægning af tagsten, evt. hjælp ved oplægning af tagpap
 - 10 Færdiggørelse af tag.
 - 11 Reparation af fuge
 - 12 Maling af fuger og kalkning af østgavl.
 - 13 Maling af vinduer udvendig.
 - 14 Optagning af gamle gulv i salen.
 - 15 Bortkørsel af jord under det gamle gulv, evt. skal der et nyt lag sand ind.
 - 16 Støbning af piller i gulvet.
 - 17 Regulering af bund.
 - 18 Udlægning af klaplag, beton.
 - 19 Udlægning af strøer.
 - 20 Evt. isolering mellem strøer, afhænger af økonomi.
 - 21 Nedlægning af gulve og afdækning med papir.
 - 22 Fodlister opsættes + div. lister og afslutninger.
 - 23 Maling af vægge og vinduer.
 - 24 Rengøring, fernisering eller lakering af gulve.
 - 25 Fremstilling og isætning af ny dør i våbenhuset. Skal være som den gamle.
 - 26 Nedlægning af brosten ved østre gavl.
 - 27 Færdiggørelse og alm. oprydning efter behov.
- Hvor der er tale om arbejder, der kræver en håndværker, vil en sådan arbejde med, og stå for det..

På et tidspunkt besluttede man at dele arbejdet op i to etaper – dels p. g. a. en vis usikkerhed omkring økonomien, dels p. g. a. arbejdets omfang.

I foråret 1982 havde bestyrelsen haft et møde i forsamlingshuset med repræsentanter for Them Kommune. Man have søgt om tilskud hos kommunen, der naturligt nok gerne ville vide så meget som muligt om det forestående arbejde og om de nærmest kommende års planer og forventninger. Kommunen bevilligede 30.000,- kr. i tilskud til udbetaling over to år.

Omk. 1. marts 1983 havde den førømtalte husstandsindsamling indbragt ca. 42.000,- kr. – et meget flot resultat !

Bestyrelsen beslutter nu at gå i gang med byggearbejdet. Det nye tag skal laves i juni måned. Gulvet i salen må vente til senere, da økonomien ikke tillader, at begge dele laves i 1983.

D. 27. april holdes et informationsmøde i forsamlingshuset, hvor der gøres rede for både økonomi og arbejdsplaner. En udskrift fra protokollen angiver hvor mange penge, der er til rådighed:

Indsamling hos private	42.000,- kr.
Bank og Sparekasse	4.000,- -
Indkommet ved andespil o.l.	10.900,- -
Jyllands Kreditfor. Gavefond	10.000,- -
Tilskud fra Them Kommune	30.000,- -
I alt	96.900,- -

Ca. 5.000 kr. er dog ikke til disposition her og nu, idet det er bidrag, der indbetales løbende over et par år.

Mange fra egnen stiller som forventet deres arbejdskraft til rådighed, og arbejdet gennemføres efter planerne .Man vælger at lægge tagpap på taget i stedet for nye tagsten. Helt nye spær bliver sat op, men de gamle spær bliver bibeholdt, fordi de bærer loftet i salen. Den gamle isolering forbedres med yderligere 100 mm glasuld – og der lægges kraftige spånplader – skænket af en lokal virksomhed – hen over de nye remme, så loftet over salen kan bruges til opbevaring af borde, bænke, sceneudstyr m.v. Isoleringen omfatter også garderoben og toiletterne.

Den tidligere smed i Gjessø, Erling Jensen, har smedet 6 store jernankre, der bliver fastgjort på husets to gavle og indbyrdes forbindes med gennemgående bånd for at stabilisere den vestre gavl, der ikke har det for godt. Udvendig bliver fugerne i kampestensmuren repareret og malet. En ny skorstenspipe bliver muret op, så den igen ser ud – efter et gammelt billede at dømme – som den oprindelige skorsten. Med støtte fra kommunen (sten og langtidsledige) bliver der lavet en brostensrende til afledning af vand langs husets sydside foruden en stenbrolægning ved indgangen i østgavlen.

Af protokollen fremgår det, at udgifterne til det nye tag mv. beløb sig til:

Tagplader (vandfast krydsfiner)	12.810,- kr.
---------------------------------	--------------

Tømrer	20.482, - -
Brugsen	2.100, - -
Rodelund Byggecenter	1.800, - -
Silkeborg Tagdækning	36.296, - -
Træ fra skoven (til tag og gulv)	10.000, - -
Udsendelse af folder m.m.	1.000, - -
Tømrer	7.300, - -
I alt	91.788, - -
Der mangler regninger på ca.	5.000, -
	96.788, - -

Man må sige, det er et meget flot byggeregnskab !

Dette års høstfest blev afholdt d. 8. okt. og resulterede i et overskud på godt og vel 2.000, - kr. I forbindelse med generalforsamlingen d. 2. nov. markerede man, at den første, store del af den planlagte restaurering var afsluttet. Kulturelt Udvalg fra kommunen var inviteret med, og efter veloverstået generalforsamling, sang, taler og kaffebord underholdt provst Lidegaard, Vinding, med bl.a. oplæsning fra Æ Bindstouv.

I de følgende måneder arbejdede bestyrelsen videre med planerne for et meget tiltrængt nyt gulv. Træet var købt og skåret op samtidigt med træet til det nye tag. Det lå på lager i Preben Brøndums lade. Beregninger viste, at udgifterne ville beløbe sig til min. ca. 25.000 kr. Bestyrelsen søgte igen kommunen om et tilskud – og fik bevilliget 10.000 kr. Fester og andespil mv. gav pæne overskud. En storstilet indsamling (i hele kommunen og delvist i Silkeborg) af bidrag til forsamlingshuset indbragte ca. 130 gaver, der blev brugt som gevinster ved fire lotterispil, der blev afholdt i løbet af foråret og efteråret. Disse fire spilleaftener indbragte tilsammen næsten en halv snes tusinde kroner. En god forbindelse til en træindustrivirksomhed i Knudlund betød, at vedkommende fabrik ville stille maskiner og værkfører gratis til rådighed i en week-end, så de rå brædder kunne blive forarbejdet til gulvbrædder. Bestyrelsen og et par hjælpere havde i begyndelsen af juni en travl week-end som transport – og træindustriarbejdere. Og så gik arbejdet i gang.

I løbet af juni / juli måned blev det nye gulv lavet stort set efter den før omtalte arbejdsplan. Og der blev råd til 100 mm isolering under gulvet ! Og igen var der mange, der tog et nap med ved det praktiske arbejde.

I flere år havde der været ønske om at anskaffe nye borde til afløsning af de gamle bordplader og bukke, der efterhånden var i meget ringe stand. I løbet af efteråret købte man 15 bordplader i ubehandlet fyrretræ og dertil løse, sammenklappelige understel. Igen var der brug for frivillig arbejdskraft – denne gang til at pudse og samle og lakere de nye borde. Pris i alt godt 9.000,- kr. – ca. samme beløb, som det store gavelotteri indbragte.

I april 1985 er der i protokollen noteret følgende:”Vi ansøgte kommunen om tilskud til de sidste udgifter til gulvet, kr. 3.609,64 samt om kr. 3.000,- til maling, hvilket vi blev bevilliget fuldt ud. P.t. er økonomien god i forhold til tidligere, så bankospil er unødvendigt.”

Den gode økonomi skyldtes naturligvis de mange bidrag og tilskud, men i høj grad også, at huset i disse år var lejet ud 50 – 60 gange om året.

Efter protokollen at dømme har det altid været sådan, at forsamlingshusets bestyrelse bestod af mænd. De blev valgt på generalforsamlingen og underskrev forhandlingsprotokollen. Deres koner blev aldrig nævnt – men alle vidste og ved jo godt, at konerne måtte tage – og tog – deres del af arbejdet. Midt i 1980-erne var der blandt ”konerne” nogle stykker, der på bestyrelsesmøder fremsatte ønske – og til sidst krav – om at have både ret og pligt til også at underskrive protokollen. Den daværende formand kviede sig meget og slog sig længe i tøjret, men til sidst hentede han så en tryksværtpeude, og ”konerne” fik så lov til at sætte deres fingeraftryk i protokollen ved siden af mændenes underskrift ! (Det ændrede sig dog ret hurtigt til, at damerne også skrev under på almindelig vis.)